

אתה חייב לחיות את החיים שלך

הכוכבים של שלומי

תסריט ובימוי: שמי זרחין.

שחקנים: אושרי כהן, איה קורן, אריה אליאס, אסתי זקהיים, אלברט אילוז, יגאל נאור, אסי כהן, רותם אבוהב. רותם זיסמן-כהן.

ישראל 2003

17 עמודים

מאת קובי ניב

שחר של יום חדש

הסרט נפתח בתמונה מטושטשת, אאוט אוף פוקוס, של מה שמתברר כחצר של בית ספר. זה כמובן לא סתם ולא טעות של הצלם. ככה גיבור הסרט רואה, לא מבחינת מראה עיניים אלא מבחינת תפיסה, הבנה, השתלבות, את העולם. הוא לא מסתדר בעולם הזה.

עכשיו אנחנו רואים שבחצר יושב גיבור הסרט, נער, שלומי, שלומי בר-דיין, ולידו יושבת, טיפה גבוה מעליו, נערה בת כיתתו, תהילה, והם מדברים על "יחסינו לאן". שלומי מתרעם על כך שתהילה מתעקשת לשמור בסוד את חברותם, שהיא מתביישת בו, ושואל "למה תהילה? בגלל שאני חלש בלימודים וכל זה?". והיא שואלת "מה אתה רוצה ממני, שלומי?", ושלומי עונה לה "שנשדרג את החברות שלנו". "מה, שנזדיין?", מתרגזת תהילה, מודיעה לו שהיא מקפאה את היחסים ביניהם, והולכת. שלומי נשאר לבדו, מביט בפסל גבר מכוער, חיקוי עלוב ועצוב של "האדם החושב" של רודן, שעליו מודבקת בקרטון האימרה "אני חושב, משמע אני קיים". שלומי לא מבין כלום.

בכיתה. מבחן. שלומי לא כותב, אלא מביט בתהילה. תהילה מתלוננת למורה הצעיר שיושב ומשגיח, ששלומי מסתכל עליה. המורה אומר לו "אל תסתכל עליה. תתרכז במבחן שלך". אחד התלמידים אומר "ששש". המורה מתרעם. "מי עשה לי שן? תיזהרו ממני, אני אולי חדש פה, אבל אני יכול להיכנס באימ-אימא שלכם, ושאף אחד לא יעשה לי פה שן!". שלומי מתחיל לפתור את המבחן. אבל אז המורה אומר "אני מזכיר לכם, אני רוצה את כל השלבים, לא רק את הפתרון. נא לא לחרטט ונא לא לחפף". למשמע הדברים שלומי מקמט את דף התשובות, משאיר אותו על השולחן ויוצא מהכיתה. המורה הולך לשולחן הריק של שלומי, פותח את הנייר המקומט שהותיר שלומי, קורא את התשובות, מופתע. משהו חדש מתרחש. מורה חדש, גבר, צעיר, שמדבר לא בשפה ולא בטון המורתי הרגיל, אלא בשפתם של התלמידים, והוא גם כנראה רואה בדף המבחן של שלומי משהו אחר, חדש.

שלומי רוכב על אופניו הביתה, בדרך הוא רואה לפתע נערה יפה, חדשה, מישהי שהוא לא מכיר, חולפת ברחוב סמוך רוכבת על אופניה, כשבאחוריהן עומד לו זקוף פרח גבוה, סגול.

הוא עוקב אחריה. היא נעלמת לו. אבל אז הוא רואה את קצה הפרח נע באיזו חצר. הוא יורד מהאופניים. מתקרב ומציץ מעבר לגדר, ואנחנו הצופים איתו רואים אותה שותלת את הפרח בחצר, כשהיא שרה "עוד אבוא אל סיפך בשפתיים כבות, עוד אצניח אלייך ידיים" (משירו של נתן אלתרמן "עוד אבוא אל סיפך" מתוך ספרו "כוכבים בחוץ", ושיונתן בר-גיורא הלחין במיוחד לסרט), "עוד אומר לך את כל המילים הטובות שישנן, שישנן, עדיין". שירתה מבטאת, כמובן, את ניצן פריחת משיכתו, תשוקתו, אליה. מפתח הבית יוצא גבר עם שטרות כסף לשלם לה, אבל כשהיא מושיטה את היד לקחת את הכסף, הוא מושך את היד חזרה, משחק איתה, משחק בה, הנערה אומרת לו "מה, אתה משחק איתי?" הגבר משיב, ביוהרה אדנותית גברית, "קצת, למה לא?". הנערה מגיבה, נותנת לגבר סטירה, אומרת "שלום" ומסתלקת. שלומי מחייך, צוחק. בחורה כזאת, כלבבו, הוא עוד לא ראה.

הוא ממשיך לרכוב לביתו, ולפתע באיזו סמטה, הוא כמעט מתנגש בבחורה היפה הזאת על אופניה. שניהם עוצרים במקום ושואלים ביחד, במקביל, זה את זה, "אתה אח של דורון?" ו"את חברה של מוטי?". היא עונה "בערך", ושלומי אומר שאכן הוא אח של דורון. היא אומרת "אתם בכלל לא דומים. אתה יותר יפה ממנו". שלומי מתפלא על קביעתה, תמה "אני?!". הנערה מחייכת, משפילה מבט, אומרת לו "תיזהר בסיבובים", ורוכבת לדרכה.

פתע פתאום, משום מקום, ביום אחד, שני מפגשים חדשים, עם המורה החדש ועם הנערה החדשה, שישנו את מהלך חייו הגזור לכאורה מראש של שלומי, ויהפכו אותם על פיהם.

למי, למי יש יותר גדול?

שלומי מגיע הביתה, לוקח את סל המצרכים שקנה, פוסע בשביל הכניסה לבית, רואה את אופני הנערה החדשה שעונים בבית השכן. הוא נכנס הביתה, מניח את הסל ונכנס לחדר בו יושב בכיסא גלגלים סבא שלו, חבוש קסקט, לבוש בחולצה מכופתרת ועניבה, ללא מכנסים, לכפות רגליו גרביים לבנים, והוא מביט בחלון. שלומי מברך אותו לשלום "בונז'ור מיסייה", והסב משיב לו "בונז'ור מיסייה שלום". על ברכי הסב מונחת שפופרת טלפון. "מה זה הטלפון הזה, סבא?", שואל שלומי, והסבא אומר "בגין צילצל. חיפש אותך". שלומי מחייך ואומר לו "עוד פעם אתה חולם, סבא?". הסבא אומר לו "אתה שלא תגיד לי חולם בחיים שלך. מספיק חלמתי בחיים שלי". טוב", אומר שלומי, תתפשט לבד באמבטיה? אני אשים בינתיים משהו על האש. אני ארחץ אותך שלא תסריח". הסבא קם ואומר "אתה שלא תגיד לי תסריח. מספיק סרחתי בחיים שלי." הסבא הולך לאמבטיה, שלומי הולך למטבח. הוא מכין ומבשל תבשיל סבוך, מורכב, של עופות וירקות.

שלומי מנגב את סבו היושב על כיסא באמבטיה, אומר "דע לך שבגין אכבר גבר. הגבר היחיד שישנו פה". "אבל הוא מת", אומר שלומי. "מתי?", שואל הסבא. "מזמן, סבא, מזמן". "חבל", אומר הסבא, אבל "לא נורא, יבואו אחרים". שלומי צוחק. הסבא אומר "אתה אל תצחק עלי", ואז שניהם אומרים יחד "מספיק צחקו עלי בחיים שלי", וצוחקים.

שלומי תולה כביסה בחצר, והוא רואה בחצר השכנה את הנערה החדשה פותחת מיני ממטרות המשקות את הצמחים שהיא מגדלת שם. בווייס-אובר אנחנו שומעים בקולו את מחשבתו "איך קוראים לך בכלל?". הוא הולך לחדרו של אחיו, דורון, מוציא ממגירת שולחנו את היומן שלו וקורא בו. ואנחנו שומעים את הכתוב בקולו של דורון בווייס-אובר: "אסנת שכבה לידי, מנסה להירגע מהאורגזמה המדהימה שהבאתי לה, בתנוחה המשודרגת שהמצאתי. הסתכלתי הצידה וראיתי שמוטי והחדשה שלו, רונה, עדיין עסוקים בפעילות 69 סוערת. זה גירה אותי מאוד. אסנת מיד הלבישה קונדום חדש על איברי הזקוק, ואז חדרתי אליה, והיא כמעט צרחה, כי בטח קרעתי לה את ה...". הקריאה נקטעת כי נשמע קול פתיחת דלת, ולבית נכנס האח דורון במדי חייל ועל כתפו תלויה גיטרה בנרתיק. שלומי מזדרז להחזיר את היומן למגירה וממהר לפתוח את החלון, וכשדורון שואל אותו "מה אתה עושה בחדר שלי?", הוא משיב "כלום, מאוורר קצת", ויוצא.

עכשיו שלומי מגיש לסבא שלו ולאחיו הגדול את הארוחה שבישל, וגם מגיש בצלוחית לדורון את הגלולות שהוא צריך לבלוע. דורון שואל את שלומי אם אמר לתהילה "את מה שאמרתי לך להגיד לה?". שלומי מהנהן שכן. אבל אז הסבא מתחיל לדבר. "תדעו לכם שאני ובגין היינו ככה", הוא אומר ומסמן קירבה באצבעות. "מה היא אמרה?", שואל דורון. "בחפירות בטורקיה", ממשיך הסבא, "הכדורים שרקו מלמעלה". "היא הקפידה את היחסים בינינו", עונה שלומי לדורון. "ואז הוא אמר לי", ממשיך הסבא, "מיסייה בר-דיין, אל תדאג". "אל תדאג", אומר גם דורון לשלומי, "אם תרצה, היא תחזור על ארבע". "מה על ארבע?", מתרעם שלומי, "מה היא, חתול?". "אתה יודע מה? בסדר", ממשיך דורון, "אתה לא רוצה ללמוד מאחיד הגדול, תישאר בתול". "כשנגמרו הרימונים", ממשיך גם הסבא, "אספתי קרציות בשקית ופיזרתי עליהם". "על מה אתה מדבר?", שואל דורון את הסבא. "ככה הצלתי את בגין", מסביר הסב, "בטורקיה, כשהיפנים נכנסו עם טנקים". שני הנכדים צוחקים. ואז שלומי אומר לדורון "רונה מסרה לך ד"ש. פגשתי אותה היום". "מה היא אמרה לך? היא אמרה לך משהו עלי?", שואל דורון. "כן", משיב שלומי, "היא אמרה שאנחנו לא דומים, שאני יותר יפה, משהו כזה". דורון מגחך, "יכול להיות שאתה יותר יפה, אבל לי יש זין ענק". "תינוק", מגיב שלומי. "רוצה לבדוק?", מתריס דורון וקם ומפשיל מכנסיו. "תרחץ אתה כלים", קם שלומי, אומר "יש לי שיעורים לעשות", והולך. דורון נשאר עומד, מגחך. ואז הסבא אומר לו "לשלומי יש הגנים שלי ולך יש הגנים של אבא שלך". "אז מה?", שואל דורון, "אז לשלומי יש בולבול גדול ולך יש בולבול קטן", אומר הסבא, "זה בגנטיקה. אני יודע, ראיתי של שניכם". דורון מעלה מכנסיו והולך משם.

רק נכנסת לבית ספר, נהיית אהבל

דורון נכנס לחדרו, מחבר את הגיטרה לחשמל ומתחיל לנגן בפול ווליום. הסבא מתעורר, מסמן לשלומי "מה נעשה איתו ועם הרעש שהוא עושה". שלומי מוציא קופסת אטמי אוזניים ואוטם לעצמו ולסבו את האוזניים. שלומי פותח את ספר השירים "כוכבים בחוץ" של נתן אלתרמן, וקורא בו. מחוץ לבית נכנס בשביל המורה החדש, זה ממבחן הבוקר. שלומי קורא בקול שורה מהספר - "אחכה לך כמו נעליך", מתוך השיר "את שומעת" של

אלתרמן. המורה דופק בדלת, אבל אף אחד לא שומע אותו. הוא דופק ודופק ולבסוף הולך. עכשיו נכנסת בשביל לבית האימא, רוחמה, לבושה במדים לבנים של אחות, היא נכנסת הביתה ומיד מוציאה מהשקע את התקע של הגיטרה של דורון, שמופתע וצועק "למה?", והאימא אומרת לו, כועסת, "אמרתי לך לנגן עם אוזניות, נכון?". "אבל את הורסת לי את המגבר", הוא מזדעק. האימא והאח הגדול רבים. האימא עצבנית, כועסת על כל העולם. שלומי ממתין קצת ואז ממהר לפשר, לפייס, בין הניצים. הוא אומר לאימו "אל תכעסי, היה לו יום קשה". והיא עונה כועסת, "ומה איתי? אני משחקת בקקה?"

אז שלומי לא רק שעושה הכול בבית, מטפל בסבא ומבשל ומכבס, הוא למעשה מנהל את הבית הזה, את המשפחה המשובשת מלאת הכעסים הזאת, שאין בה אבא, אנחנו עדיין לא יודעים למה. דווקא שלומי, הבן הצעיר, הוא בפועל אב הבית, מנהל ומטפל בסבו ובאימו ובאחיו הגדול. אז הוא בטח לא יכול להיות כזה אידיוט, כמו שחושבים עליו בבית הספר.

אחרי זה שלומי יושב על הספה, אימו שוכבת כשראשה מונח על ברכיו, שואלת אותו "היה לך מבחן בגיאוגרפיה?". "מתמטיקה". "הצלחת?". "היא שואלת, "לא", הוא עונה, והיא אומרת "איזה שד היית כשהיית קטן. הכול היית יודע. רק נכנסת לבית ספר, נהיית אהבל"

על קביים אלייך שירי מדדים

שלומי מאכיל את אימא שלו בארוחה שבישל לה. האח דורון מתכונן לצאת. הוא והאימא ברוגז. מדברים דרך שלומי. דורון אומר "תגיד לה שאני לא שואל אותה". שלומי אומר "הוא אמר שהוא לא שואל אותך". האימא מגיבה "תגיד לו שהוא נהיה מרוקאי בדיוק כמו אבא שלו". דורון אומר "תגיד לה שתלך תתקעווד". שלומי צוחק. דורון הולך. בחלון מאחורי האימא איש מציץ. שלומי רץ ופותח את דלת הבית. בפתח עומד האיש שהציץ, זהו רוברט, אבא של שלומי. הוא אומר לשלומי "תגיד לה שאני הולך למות". אבל אז האימא רוחמה מופיעה בכניסה, רואה את האבא, ואומרת לשלומי "תגיד לו שאם הוא לא מסתלק מפה אני קוראת למשטרה", ומוסיפה "מצדידי שימות עכשיו, להלוויה שלו אני לא אבוא". שלומי אומר לאביו "היא מתקשרת למשטרה, כדאי שתלך". ואז האבא שואל את שלומי "מה בישלת היום? תביא לי קצת. נו, אל תהיה רע לאבא שלך החולה" שלומי אומר לו "אתה לא חולה", אבל הולך להביא לאביו אוכל מהמטבח, שם עומדת אימו ועושה עצמה מדברת בטלפון. שלומי מביא לאביו קופסאות פלסטיק עם אוכל. האב הולך. שלומי חוזר למטבח. אימו סוגרת את הטלפון. שלומי שואל אותה "רוצה לדעת מה הוא אמר לי?". רוחמה מגיבה "זה לא מעניין אותי. בשבילי הוא מת, הוא והפרחה שלו ביחד". שלומי אומר לה "הוא חימצן את השיער". האימא מופתעת, קמה לראות, ואז מבינה שנפלה בפח ששלומי טמן לה, ונעצרת במקומה. שלומי מחייך ואומר "חשבתי שהוא לא מעניין אותך". שלומי רואה בחלון את רונה עם דורון ומוטי יושבים בחצר. אנחנו שומעים את מחשבותיו בקולו, מצטט מהשיר "על קביים אלייך שירי מדדים" של נתן אלתרמן, "אני מתפלל שתהיי שלי, רק למען אוכל אותך לשכוח", מתוך הספר "כוכבים בחוץ" שהוא אוהב בידו.

יחי בגין!

בוקר. שלומי בכיתה לבדו. נכנסת תהילה, אומרת לו "בגין חיפש אותך". שלומי מופתע, "איזה בגין?". "בגין", מסבירה לו תהילה, "המורה למתמטיקה החדש. הוא ביקש שתיגש אליו דחוף". "קוראים לו בגין?!", מתפלא שלומי, "לא קוראים לו יעיש?". "שם משפחה

יעיש", מפרטת תהילה, "שם פרטי בגין". שלומי קם וממהר, קצת מפוחד, לחדר המורים. תהילה צועקת אחריו "אם הם רוצים להעיף אותך, אז תגיד להם שאני מוכנה לעזור לך". בחדר המורים בגין בא לקראתו, "טוב שבאת. אנחנו צריכים ללכת למנהל". שלומי נבהל. "למה, מה עשיתי?". "תירגע", אומר לו המורה בגין ומניח יד על כתפו, "לא עשית כלום". בבית הסבא גוער ברוחמה, "תדאגי גם קצת לשלומי. לא רק דורון הבן שלך. את מפלה ביניהם". רוחמה מתרגזת עליו, "בר-דיין, אל תעלה לי על העצבים. אני מזהירה אותך". הסבא, בר-דיין, אביו של האבא, ששמו הפרטי לא מוזכר כלל לאורך הסרט, מתריס מולה, "מה תעשי לי? תסלקי אותי מהבית כמו שסילקת את רוברט?". רוחמה צועקת עליו. הסבא צועק עליה בחזרה, כמו שהוא צועק תמיד, "אל תצעקי עלי. מספיק צעקו עלי בחיים שלי". שלומי אצל המנהל, גבר, נראה מזרחי, ששואל אותו "שלומי בר-דיין, יש לך מושג למה הזמנתי אותך לפה?". שלומי עונה בשאלה, "אתה רוצה להעיף אותי?". המנהל שואל גם הוא "יש לי סיבה להעיף אותך?", ושלומי עונה "השליליים שלי". המנהל מגיש לו את המבחן המקומט ששלומי זרק, "המורה שלך פה אומר שלא הגשת בכלל, נכון?". שלומי מהנהן. "אז מה זה הנייר הזה, הא?". שלומי אומר "סתם, טיוטה". ועכשיו גם בגין, המורה למתמטיקה, מתערב, "אבל הכול נכון, כל התשובות נכונות, למה לא כתבת?".

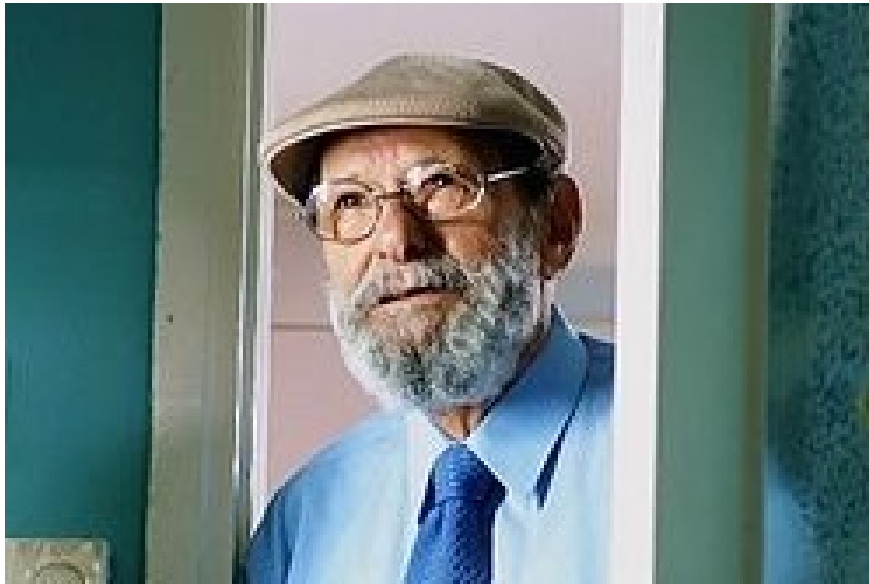
הם רוצים לעשות לו מבחן חוזר, בעל פה. שלומי אומר "אבל אני לא יודע את הדרך, אתם תמיד מבקשים את הדרך". הם אומרים שהם רוצים רק את התשובות, בלי הדרך. המורה מגיש לו שאלה, משוואה עם שני נעלמים. שלומי עונה מיד. המורה מאשר למנהל בהנהון שהתשובה נכונה. עכשיו המנהל בוחן אותו במכפלות של מספרים בני שתי ספרות, של ארבע ספרות בשלוש ספרות, לחלק לארבע וכולי. שלומי עונה על הכול מיד. המנהל בודק את התשובות במחשבון שלו, והכול נכון. המנהל והמורה בהלם. המנהל מזמין את שלומי לבוא אליו שוב מחר בבוקר. שלומי קם ורואה על המדף מאחורי המנהל תמונות משירותו הצבאי, ומזכרת שחרוט בה, "לסא"ל אביהו כהן, האבא של החיילים, בהוקרה".

והנה פתאום, משום מקום - כאילו מהזיות הסבא, זה שלכאורה עבר זמנו ואבד זכרונו - צץ לו בגין. אבל זה לא ראש הממשלה של פעם, אלא המורה החדש למתמטיקה. "שם משפחה יעיש", אומרת לשלומי ולנו תהילה, "שם פרטי בגין", יעיש בגין, שפירושו בערבית "יחי בגין!". ואכן הבגין הזה, המורה החדש, שאיננו התוצר המורתי הסטריאוטיפי התעשייתי שהורגלנו לו, במציאות ובהשתקפותה בקולנוע שלנו, הוא זה שמאבחן, שמגלה - אחרי שנים ארוכות שבהן כל העולם, המורים וההורים וחברים, התייחסו אל שלומי כאל מה שקראו פעם "מפגר" - ששלומי הוא בעצם נער מחונן, סוג של גאון. והגילוי הזה של בגין - שכל מה שהוא עשה זה להציץ סוף סוף בדף המבחן ששלומי מנע מלהגיש - הוא זה שיוציא, זה ברור כבר עכשיו, את שלומי מהאפלה שבה תקעה אותו החברה העיוורת שהוא מוקף בה, מהניוון הנוראי שהיה יכול להיות מנת חלקו לו המשיכו חייו כפי שהיו עד כה, אל האור, אל מה שהחיים צריכים ויכולים להציע ולהניב לנער חכם ומקסים שכמותו.

ולכל זה גורם בגין. ואני מקווה שברור לכם שבגין הוא לא שם סתמי או מקרי שנתן לו יוצר הסרט, התסריטאי והבמאי שמי זרחין. זה סרט. זה לא החיים. זו יצירת אמנות. ובגין זה שם מכוון לגמרי, וכמובן שגם לא סתם זרחין צועק כאן "יחי בגין!". אלא שיש הבדל מהותי בין הבגין החדש בסרט של זרחין, לבין הבגין ההוא, הישן, מן המציאות. הבגין ההוא היה יהודי אשכנזי זקן מפולין, שהצליח לסחוף אחריו את הבנים המזרחיים הדחויים, ולהעיף מהשלטון את המערכת המפא"יניקית שהתייחסה אליהם כאל "מפגרים". אך הבגין ההוא הסתפק בכך, אם מקוצר ראייתו ואם משום שהתכוון לכך מלכתחילה, ולא המשיך במהלך הנדרש והוביל את הבנים המזרחיים הדחויים לקחת את גורלם, קרי את מוסרות

השלטון, לידיהם (והלקות הזאת, חייבים להזכיר זאת כאן, נמשכת עד עצם היום הזה), אלא השאיר אותם להיות חיילים נאמנים בצבאו, ולא רומם אותם אל הפיקוד, אל החירות האמיתית, הנכונה. אבל בגין המורה החדש בסרט הוא בגין אחר, הוא בגין "משלנו", הוא מזרחי כמונו והוא צעיר והוא מדבר בשפתנו, ולא בשפת המורות הוותיקות, והכי חשוב – מטרתו היא לא להשתמש בכוחנו כדי להאדיר את עצמו, אלא כדי לתת בידינו את הכוח.

ועכשיו, משאנו מבינים מי זה הבגין הזה החדש בסרט, אנחנו מבינים שהמסר הזה מצוי גם בדמותו של הסבא, ובשני אופנים. בראש ובראשונה בדמותו של השחקן שנבחר לגלם את הסבא – אריה אליאס, מי שגילם כמעט באורה קבוע בסרטי הבורקס את התפקיד הסטראוטיפי שהשיתו עליו האשכנזים יוצרי הסרטים הללו כבנו הקולנועי, ממשיך דרכו, בן דמותו של סאלח שבתי – אבי המשפחה המזרחית המהגר השיכור והבטלן הכרוני.

ודמות הסבא בסרט - שלא במקרה אין לו שם פרטי, כי זה לא מקרה פרטי – שכאילו, כך הוא מוצג לכאורה ונראה לנו בסרט, כסתם זקן עובר בטל הזוי והוזה חסר משמעות וערך – דווקא הוא שהושפל ונפגע והופלה בשנים ההן, הוא זה שרואה את העבר וההווה כהווייתם, היחיד שרואה את שלומי כמו שהוא. לכן הוא דוחף את שלומי לחלום, להגשים את חלומותיו, ולבנות לעצמו עתיד חדש, אחר וטוב מזה שכולם סביבו בונים לו. לא סתם חוזר ואומר הסבא כל הזמן "מספיק סרחו בי, צעקו עלי, צחקו עלי" וכולי. הוא אומר זאת גם כדמות המייצגת בסרט את הדור שאכן כך עשו בו, וגם כדמותו כשחקן אריה אליאס, שכך התעללו בו, נתנו לו לשחק רק דמויות שצעקו וצחקו עליהן, ותו לא.

והדמות הנוספת החשובה, המבשרת ומאפשרת את ההוצאה לפועל העצמאות והחירות של שלומי, את חלומו של הסבא ואת גילוייו של בגין, הוא כמוכח המנהל החדש של בית הספר. שממש לוקח את שלומי בידיים, ומוציא אותו מהחרא שהאחרים, שאינם רואים ולא מבינים, תקעו אותו בתוכו. והמנהל הוא המאפשר לשלומי לממש עצמו כפי שהוא באמת. וכמוכח שזה ממש לא מקרי ששמו אביו, האבא של החיילים, האב החלופי של שלומי, שאביו "האמיתי", הביולוגי, שמרוב שעסוק בעצמו בכלל לא רואה איזה בן צמח ויש לו.

וכמוכח שעל כל זה צריך להוסיף את רונה, אהבתו החדשה הפורחת של שלומי. גם היא, כמוהו, דמות אחרת, שונה, של נערה, של אישה, לא זאת מהמסלול "הרגיל" של הכיתה והשכונה והחתונה והילדים, אלא גם היא, ועוד לפני ששלומי עצמו הופך לכזה, אישה של חירות ועצמאות. כי אי אפשר להקים משפחה, או מדינה, שלא כולם בה בני ובנות חורין.

"כי הוא לא מפריע"

בבית הספר המנהל משוחח עם המחנכת של שלומי, שמרכלת על המשפחה שלו. "כמה זמן את מחנכת שלו?", שואל המנהל. "מכיתה ט", היא עונה. "ומה את יודעת עליו?", הוא שואל. אבל המחנכת שוב עונה ברכילות על משפחתו. "אבל אישית", המנהל מתעקש, "איך התרשמת ממנו אישית?". ואז סוף סוף היא עונה "איך להגיד לך, לדעתי הוא קצת ... ככה", היא אומרת ועושה תנועה סיבובית עם היד. "מה זה ככה?", שואל המנהל וחוזר על תנועת היד שלה. "טמבל", קובעת המורה. "אז למה בעצם לא סילקו אותו עד היום? הרי כל התעודה שלו שליליים", תוהה המנהל. והמורה אומרת "כי הוא לא מפריע". המנהל חוזר אחריה, שואל, "כי הוא לא מפריע?" והמורה חוזרת ומאשרת "הוא לא מפריע".

זה לא אני, זה הזין שלי

שלומי מגיע למקום שבו אביו רובץ, שוכב, מכוסה במגבת. שלומי מסיר את המגבת ושואל אותו "מה יש לך?". האב משיב "יש לי סרטן, אני הולך למות סופית". שלומי שואל "איפה יש לך סרטן?". האב אומר "בכל הגוף. זוחל מהרגליים לראש". שלומי מוריד שקיות מהאופניים. עכשיו האב מתיישב, שואל "מה הבאת? קציצות עם אפונה?". שלומי נותן לו. האב יושב ואוכל, ובתוך כך שלומי מסדר לו את הבית המבולגן. האב מתבכיין "למה זה מגיע לי? מה כבר עשיתי?" ושלומי עונה "בגדת באימא". האב מתכחש, "אני לא בגדתי באימא". ואז הוא מסביר, "זה לא אני, שלומי, זה הזין שלי. הוא יש לו חיים משלו, יימח שמו". אני לא שולט ביצרי, אומר האב לבנו המתבגר, יצרי הוא ששולט בי.

מזימה מרוקאית

בחצר ביתם רוחמה מתשאלת את רונה היושבת שם עם דורון ומוטי. שלומי מביט מהצד. "בגרות יש לך? - כן. בת כמה את? - שבע עשרה. שבע עשרה ויש לך בגרות, מתי עשית? - לפני שנתיים, עשיתי אקסטרני". דורון מתעצבן, "מה יש לך? את רוצה גם תעודת זהות? לכי לשב"כ. תעשי שם קריירה". אבל רוחמה ממשיכה בחקירה. "איפה ההורים שלך? - בבית שלהם. למה את לא איתם? - עזבתי לפני שנתיים. למה? - כי הם עלו לי על העצבים. באמת? איך בדיוק? - הם שאלו אותי יותר מדי שאלות". שלומי צוחק. אבל רוחמה בשלה, "מאיפה ההורים שלך? ילידי הארץ, מרוקאים במקור". "הא", מסכמת רוחמה, וכשרונה הולכת היא חורצת את דינה, "מרוקאית". "אז מה?", שואל מוטי. "אז תיזהרו ממנה, זה הכול", פוסקת רוחמה ונכנסת הביתה. בחוץ מוטי שואל את דורון "מה יש לאימא שלך עם מרוקאים?", ודורון מסביר "יש לה תסביך. בגלל שאבא שלי חצי מרוקאי ובגד בה עם החברה המרוקאית שלה, אז היא בטוחה שיש מזימה מרוקאית נגדה".

האהבה פורחת

שלומי, אווז בעוגה עם כוכבים שהכין, מתדפק על דלתה של רונה, מגיש לה את העוגה, אומר "תיזהרי, זה חם". היא לוקחת. יש מתח אירוטי, של עוגה שזה עתה נאפתה, ביניהם. רונה מנגבת קצף סבון מלחיו. "יש לך פה סבון", היא אומרת, והוא עונה "רחצתי כלים". פונה והולך לביתו. בבוקר הוא פוקח עיניים, על אדן חלונו עציץ עם צמח תבלין. שלומי

מחייך. כך זה נמשך. רונה יוצאת מביתה להשקות את הצמחים. בחוץ מחכה לה קערה מלאה בעוגיות כוכבים. היא טועמת ומחייכת. שלומי מוריד כביסה, רואה שמונח שם עציץ עם רוזמרין. הוא מצרף אותו לאוסף צמחי התבלין שרונה כבר שלחה לו. בפעם אחרת שלומי ורונה יוצאים מהבתים שלהם זה מול זו עם התשורות, הוא עם עוגה, היא עם עציצי תבלינים. הם צוחקים. אחר כך יושבים בחוץ והיא אוכלת מן העוגה. הוא שואל אותה "ההורים שלך לא כועסים?". היא אומרת שלא. הוא שואל אם היא שלחה להם, "על מה שהם עשו לך שבגללו עזבת את הבית". היא לא עונה. מביטה בו ואחר כך נשכבת, ראשה על ברכיו. הוא מושיט ידו ללטף את ראשה, מהסס ונסוג הביתה. אחר כך יש מבחן בכיתה, הכתבה בתנ"ך. אבל שלומי מביט בחלון, כסבו, וחולם. אנחנו שומעים את קולו קורא עוד שורה משיר של אלתרמן, הפעם מהשיר "נשבעתי, עיני", גם הוא מתוך "כוכבים בחוץ" - "רצייתי כי תחשוב שאני בהיר וידי טהורות ודעתי צלולה".

הגיע הזמן שנעשה עם זה משהו

המנהל מנסה לתהות על קנקנו של שלומי. שואל אותו הרבה שאלות. וגם על איזה איבחון שעשו לו פעם. "יש לי פה מכתב ששלחו להורים שלך אחרי האיבחון הזה", אומר המנהל, "הזמינו אותם לפגישה דחופה עם פרופסור אלדד בחיפה, אתה יודע מזה?". שלומי משיב שלא. "ההורים שלך לא באו אליו. למה הם לא באו, שלומי?". שלומי לא יודע. "אני רוצה שניסע שנינו יחד לפרופסור אלדד בחיפה כדי לקבל תמונה מלאה יותר", אומר המנהל לשלומי ומבהיר, "אתה ילד מאוד מיוחד, שלומי. והגיע הזמן שנעשה עם זה משהו".

הדור השני ממשיך את מסורת המריבות של ההורים

שלומי נכנס הביתה. הסבא עושה לו "ששש". שלומי שואל "מה קרה? זיוה פה?". הסבא לוחש "במטבח. היא בוכה. מרגע שהגיעה לא אמרה מילה". שלומי הולך למטבח. אחותו הגדולה זיוה מנדנדת שם את שני תאומיה בעגלה כפולה, מצהירה "עזבתי את הבית, אני לא חוזרת יותר. יש עוגת כוכבים?". שלומי חותך לה פרוסה מעוגת שוקולד עם כוכבים לבנים, שואל "למה עזבת?". זיוה בוכה, "כל הלילה יושב על האינטרנט". שלומי לא מבין. זיוה מסבירה, "מה נראה לך הוא עושה על האינטרנט, כותב מכתבים לקלינטון? הוא מסתכל על תמונות. של בחורות. ערומות". עכשיו שלומי מבין, שואל, מתחיל במלאכת הפיוס לקראת ההשלמה, "רוצה שהוא יתנצל?", כן, היא רוצה. "איפה הוא?", הוא שואל, "כרגיל אצל אבא?". היא לא יודעת. אבל שלומי יודע, הכול כרגיל, והוא הולך לשם.

בדרך לאבא שלו, פתאום הוא רואה את אימא שלו יושבת בבית קפה. הוא עוצר, מביט לשולחנה מגיע מנהל בית הספר, נותן לה בונבוניירה ומתיישב. שלומי ממשיך בדרכו.

בחצרו של האבא גיסו שְׁשִׁי, בעלה של זיוה, ואביו רבוצים זה ליד זה עצומי עיניים על ספה. שלומי אומר להם "שלום", ושניהם עונים בעיניים עצומות "שלום". שלומי שואל, "מה אתם עושים?", ושוב שניהם עונים ביחד "שום דבר". שלומי אומר "טוב, ששי בוא נזוז". השניים פוקחים עיניים. ששי שואל "היא אמרה שאני יכול לבוא?". "כן", אומר שלומי. "אפשר לחשוב מה עשיתי כבר", אומר ששי, בדומה למה שאמר קודם גם האב. זה נראה כאילו הלקויות במשפחה הזאת הן גנטיות. אבל ששי הוא לא בן משפחה בקרבת דם. הוא רק נשוי לבת המשפחה. אבל בכל זאת אותן מריבות חוזרות על עצמן גם בדור השני.

בדרך חזרה שלומי מציץ לבית הקפה. עכשיו רק המנהל יושב שם, לבדו, מעשן סיגריה.

שלומי וששי נכנסתי לבית. אבל רוחמה לא נותנת לששי להיכנס, וצועקת על שלומי שלא יתערב. זיוה שואלת את שלומי "מה הוא אמר?". רוחמה צועקת על זיוה "תשכחי ממנו, סוטה, בוגד". שלומי אומר "הוא לא בגד בה". הוא שם את עגלת הילדים בחדר של סבא ופוצח במלאכת הפיוס. הוא יוצא החוצה. ששי הגיס, כמו פרודיה על האבא רוברט, אומר לו "תגיד לה אני מתאבד עכשיו אם היא לא יוצאת. שורף את עצמי". שלומי נותן לו עוגייה בצורת כוכב. חוזר פנימה, אומר לאחותו "הוא מצטער. הוא ינתק את המחשב". ששי מופיע עכשיו פתאום בדלת אחרת, אומר "זיוה את אהובה שלי. אני אמות אם לא תחזרי אלי". זיוה עונה לו "איך יכולת לעשות לי את זה?". ששי שואל "מה עשיתי?". רוחמה ניגשת וסוגרת על ששי את הדלת. גם הסבא מתערב. האימא צועקת עליו. ששי שוב מנסה להיכנס, רוחמה סוגרת עליו. הסבא יוצא לחצר, אוסף במקלו נמלים לשקית. ששי ממשיך לצעוק "זיוה! זיוה!". רוחמה אומרת לשלומי "תצא תגיד לששי שיילך. זיוה נשארת פה". שלומי לא הולך. ששי ממשיך לצעוק "זיוה! זיוה". רוחמה שוב אומרת לשלומי "אני מבקשת ממך, שלומי", אבל שלומי אומר לה "אולי תשאל אותה מה היא רוצה? זה החיים שלה. שתחליטי בעצמה". רוחמה פונה אל זיוה "את רוצה לחזור אליו?". זיוה לא יודעת מה לענות, מביטה בשלומי שמסמן לה להגיד כן. היא אומרת "כן". רוחמה מתרגזת, "בסדר, אבל אני לא רוצה לראות אותך יותר, לא רוצה לראות את הפרצוף שלך אפילו בהלוויה שלי", וקמה מהשולחן והולכת בזעף. זיוה ושלומי מחייכים זה לזו.

כל אחד והגורל שלו. למה לעשות מזה עניין?

לילה. הסבא במיטה. נשמעת צעקות של רוחמה. הסבא מחייך בסיפוק. שלומי בא לחדרה, מדליק את האור. היא מתגרדת וצועקת, "קרציות, איחסה". שלומי מקפל את הסדין, מטפל בבעיה. הם במטבח. רוחמה מאשימה את האבא, ש"בטח נכנס לפה שלא הייתי ושם לי את הנמלים האלה". שלומי מגיש לה כוס תה, אומר לה "הוא לא שם לך, הוא אוהב אותך". רוחמה אומרת לו "אתה כזה תמים, מה יהיה איתך?". אבל שלומי משיב "הוא גם אוהב אותך וגם מת מפחד ממך". היא שואלת אותו, "רוצה שוקולד?" ופותחת את הבונבוניירה שנתן לה המנהל, אבל אז היא מביטה ואומרת "מקולקל, עד שכבר מביאים לי שוקולד...". ואז היא פוצחת במונולוג של התקרבות עצמית, ובין השאר היא אומרת "אפילו מוטי החמוד הזה, בא אלי אתמול אמר לי, אני הולך להתחתן עם רונה, ואני במקום לתת לו נשיקה, פתחתי עליו את הפה". דבריה מסעירים את שלומי, אבל הוא בכל זאת מעלה את עניין האיבחון. "שלחו לכם מכתב על פגישה עם פרופסור. אני ידע ששלחו לכם", הוא מתריס, "למה לא הלכת?". רוחמה מסבירה "הייתי עסוקה בלזרוק את אבא שלך המנוול, בלקבור את עצמי מהבושות שהוא עשה לי. חוץ מזה מה כבר היו מחדשים לי? עוד פעם דיסלקטי שמיסלקטי? אני לא צריכה שהם יגידו לי מי זה הבן שלי. כל אחד והגורל שלו. למה לעשות מזה עניין?" כן, ככה זה, ההורים שלו, שניהם, עסוקים רק בעצמם, במריבות ביניהם, כל אחד במסכנות לכאורה של עצמו, של עצמה, בגלל השני או השנייה, ובכלל לא מסוגלים לחשוב על הבן הזה שלהם, שהם אחראים לו, על חייו, לראות אותו, להבין מיהו, לדאוג לעתידו, שום דבר. אבל שלומי במקום לכעוס, מנחם, "אולי תלכי לישון, אימא. את בטח עייפה. החלפתי לך מצעים". והאימא אומרת "אתה ילד מיוחד, שלומי". והיא צודקת.

עשרות קונדומים מתבזזים

בעקבות מה שאמרה אימו, שלומי שב וחוזר ופותח את היומן של אחיו, וקורא את שכתוב שם, שהצופים שומעים בקולו של דורון - "סוף סוף זה קרה. הצלחתי להשכיב אותה. היא הזיון הכי מדהים שיכול להיות בגלובוס, בכל הדרכים, פעם אחרי פעם, עשרות קונדומים מתבזזים עליה בשמחה. רונה היא חתולת מין". שלומי מופתע, נדהם, שואל את עצמו, לא מבין, "רונה?!", וממשיך לקרוא בקולו של אחיו - "היא חתולת מין. לדעתי היא בכלל נימפומנית, אבל כיף לתקוע אותה. רק שמוטי לא יידע, זה יהרוס אותו אם הוא יגלה שרונה מוצצת לי במרץ". שלומי מבולבל, נסער, הרוס. בפעם הבאה שהוא פוגש ברונה, ברחוב, הוא מתעלם ממנה, לא יכול לדבר איתה, בורח. רונה לא מבינה מה קרה.

אומרים שהיא רצחה את בעלה

בסערת נפשו מתפרץ שלומי לחדר המנהל, רוצה לשאול אותו שאלות, חוקר אותו. "אתה נשוי? - הייתי, אני גרוש. אתה מחפש אישה? - מה זה כל השאלות האלה? ראיתי אותך אתמול עם מישהי - נו, אז מה? אני מכיר אותה, היא שכנה שלנו, כדאי לך להיזהר ממנה - למה? היא משוגעת על כל הראש. - באמת? היא אלמנה, אומרים שהיא רצחה את בעלה, היא שמה לו רעל באוכל - אני דווקא הבנתי ממנה שבעלה חי וקיים. היא משקרת, תיזהר ממנה - היא אפילו אמרה לי שהיא עוד לא החליטה אם להתגרש ממנו בכלל". עכשיו שלומי מתבלבל, משתתק, מתיישב. המנהל שואל, "מה אתה אומר לי, שלומי? שהיא בעצם עבדה עלי? שהיא בעצם אלמנה?". שלומי מתקן, "לא בדיוק. היא ... הייתה אלמנה. היא התחתנה עוד פעם, נדמה לי". המנהל אומר, "לדעתי היא עדיין אוהבת את בעלה. אחרת היא לא הייתה מדברת עליו כל הזמן". שלומי מחייך מאושר, "היא דיברה עליו?", מסגיר עצמו. והמנהל, שמבין את הכול, מתעלם ומסכם, "לדעתי אתה פשוט מתרגש מהנסיעה שלנו מחר לחיפה".

שלומי, להבדיל מאביו, שולט ביצרו ולא יצרו בו

שלומי בחצר בית הספר. יושב לבדו. תהילה מגיעה אליו. אומרת לו, מפתיעה, "אני מוכנה לשידרוג. מצידי אפשר אפילו עכשיו". שלומי לא מבין, "פה, בבית-ספר?", הוא שואל. תהילה צוחקת. "מה פתאום?", היא אומרת. אצלה בבית. "ההורים שלי חוזרים רק מחר". הם בבית שלה. הווילונות סגורים. חשוך. הם עומדים קצת רחוקים זה מזו, משני קצותיו של שולחן גדול, מתפשטים. שלומי נשאר רק בתחתונים. תהילה גם נשארת רק בתחתונים וחזייה. תהילה אומרת לו "תמשיך". שלומי מוריד את התחתונים. אנחנו לא רואים את איבר מינו. הוא מוסתר על ידי השולחן. תהילה אומרת, "עומד לך לאללה". היא מורידה את החזיה. לא רואים את שדיה. אומרת לו, "תתקרב". שלומי מביט בה ארוכות. מתקרב קצת. ידיה של תהילה שלובות על חזה. פתאום שלומי מתכופף ולובש בחזרה את תחתוניו. תהילה לא מבינה, "מה אתה עושה?". שלומי אומר "זה לא צריך להיות ככה". "למה שלומי? אתה לא רוצה לשכב איתי? - אני מת לשכב איתך. אז מה? - לא בטוח שאני אוהב אותך, לא בטוח שאת אוהבת אותי. אני מתה עליך, שלומי. בוא נמשיך, אפילו עוד עומד לך - יש לו חיים משלו. זה בגלל הקונדום, שלומי? - מה יהיה מחר? את תדברי איתי בבית ספר? את תדברי איתי שאני בדיכאון? מה את יודעת עלי?". ותהילה עונה לו על זה,

"אני יודעת שאתה פחדן". אבל שלומי בשלו, אומר "סליחה, תהילה, סליחה", והולך. בעיניה של תהילה נקוות דמעות.

שלומי, כלומר יוצרו זרחין, מחזיר כאן את הקישור, שהיה פעם וקצת נותק, בין אהבה למין. מבחינה פסיכולוגית שלומי מלא תשוקה ונמשך מאוד לתהילה, שהרי עומד לו לאללה, אבל מבחינה נפשית, רגשית, הוא לא יכול מה שקרוי "לעשות אהבה" בלי אהבה. אבל החשוב יותר מכל זה בסצנה הזאת, בהחלטתו של שלומי שלא לשכב עם תהילה - למרות שהוא נמשך אליה והיא אליו, וגם עומד לו לאללה, והוא לא צריך לעשות כלום כדי שזה יקרה - היא העובדה, שבניגוד לאביו, למרות שלזין יש חיים משלו, שלומי לא נותן לזין לשלוט בחיים שלו. שלומי, כמו אדם בוגר ולהבדיל מאביו, שולט ביצרו ולא יצרו בו.

אתה חייב להיות את החיים שלך

שלומי שוכב במיטתו, עיניו פקוחות, מיואש. סבו מדבר אליו, "אפילו בונז'ור לא אמרת היום. מי הבחורה ששברה לך את הלב, אה?!", והוא ממשיך לו משלים על בחורות, שהן "כמו אוטובוס, כמו ראי", ואז שב ומביט כהרגלו בחלון. "מה אתה מסתכל שם כל הזמן?", שואל אותו שלומי. והסבא עונה, "על השמיים. לפעמים הם כחולים. לפעמים הם בהירים. עננים, כוכבים, ברקים, הרבה דברים. כל אחד עושה מה שהוא רוצה ואף אחד לא מפריע לשני". שלומי שואל פתאום, "מה יהיה איתך, סבא?", ומוסיף, "אם אסע מפה, למשל ללמוד". הסבא אומר "ללמוד זה טוב. אני בעד זה". אבל שלומי ממשיך, "מי ירחץ אותך? מי ייתן לך לאכול?". הסבא כועס, "מה אכפת לך? מה אתה מתערב בכל דבר? אתה חושב שאתה תעצום את העיניים והשמיים יפלו? לא. יש לי חדשות בשבילך. הם לא יפלו. ואתה שלומי, תמצא את הראי שלך, תעלה על האוטובוס שלך, ותפסיק לדאוג לי. מספיק דאגו לי בחיים שלי". והסבא מסב עיניו וחוזר להביט, וגם אנחנו הצופים איתו, בשמיים התכולים.

המנהל לוקח במכוניתו את שלומי לביתו של פרופסור יהושע אלדד בחיפה. שלומי עושה עכשיו בחינות מול מחשב, כשהשניים, הפרופסור והמנהל, עוקבים אחריהן במחשב מקביל בחדר אחר. הפרופסור אומר שלא ראה מימיו יכולת כזאת. והמנהל שואל, רטורית, כי אין על זה תשובה, איך זה יכול להיות שילד כזה מגיע לגיל 16 וכל העולם חושב שהוא חצי מפגר?". שלומי מסייר בבית. מגיע למטבח. שם מרים, אשתו של אלדד, מבשלת, ומסבירה לו את חוקי הבישול בבית - יום אחד יהושע, יום אחד היא, ובשאר הימים הילדים, לפי

תורנות. הוא מגיע לחדר שבו ישנם ילדים. אחד מהם אומר לו, "בונז'ור מסייה". הוא ממשיך לסייר, מוצא ספרי שירה פתוחים, וגם פסנתר. הוא מנגן בו קצת.

הם נוסעים חזרה, שותקים. המנהל מביא אותו לשכונתו. ולפני ששלומי יוצא, הוא מוסר לו מעטפה ובה מכתב, "זה להורים שלך, אני מזמין אותם לפגישה איתי. אני אסביר להם הכול". שלומי אומר "הם לא יסכימו". המנהל משיב "אין דבר כזה. השאלה היחידה אם אתה מסכים". שלומי מסויג, "יש שם ילד שמדבר צרפתית כל הזמן, בדיוק כמו סבא שלי. וילד אחד שמסתכל על תמונות של ערומות במחשב (כמו גיסו ששי), ויהושע ומרים רבים על השעועית והפול שלהם, בדיוק כמו ההורים שלי. מה שיהיה זה שאני אצטרך לבשל להם, כדי שהם לא ישתגעו, אז מה בכלל ההבדל?". והמנהל עונה לו ש"ההבדל הוא שיהיו לך עוד דברים, המון דברים. נושאים מעניינים וחוגים. ומרצים מצוינים מהאוניברסיטה. ותוכניות שמתאימות לרמה שלך. ומחשב שתוכל לכתוב בו בלי להתאמץ כל כך. ואנשים שידאגו לך בלי שתחשוב שאתה אידיוט. ויעשו הכול כדי להבין מה אתה רוצה, מה מעניין אותך, מה חשוב לך, מה מתאים לך. ואם תרצה תוכל גם לבשל, אבל רק אם תרצה".

שלומי בוכה. זו "שיחת האב" שכולנו כמתבגרים מייחלים לה, ומעטים זוכים בה. שלומי, כמובן, לא זכה לה וגם אין שום סיכוי שבעולם שאביו ינהל איתו שיחה שכזאת. לשם כך נועד, לפחות בסרטים, האב החלופי, ומקרה שלנו זהו המנהל, אביהו, האבא של החיילים.

אבל שלומי עדיין מודאג, "מה עם סבא? מי יטפל בסבא שלי?". המנהל עונה לו, "אני בטוח שאימא שלך תמצא פתרון. התרשמתי שהיא מסוגלת יפה מאוד להתמודד עם בעיות כאלה". שלומי שואל "איך התרשמת?". "נו, אל תעשה את עצמך", עונה לו המנהל, "אני יודע שאתה יודע שהיה לנו בליינד דייט. אני לא ידעתי שזאת אימא שלך לפני שנפגשתי איתה. רק מזה שהיה דיברה עליך כל הזמן, הבנתי שזאת היא". שלומי מביט במנהל, פניו מרוחות בדמעות, נדהם, נפעם, שואל "היא דיברה עלי? אמרת שהיא דיברה על אבא – קצת על אבא, הרבה עליך. מה היא אמרה? – שהיא מאוד אוהבת אותך. היא לא אוהבת אותי. – היא כן אוהבת אותך. היא לא. – היא כן, היא מאוד מאוד אוהבת אותך. היא לא אמרה לי – יש אנשים שלא אומרים. לדורון היא אומרת. – אז מה? את דורון היא אוהבת. – גם אותך. לא – גם אותך, שלומי, ותתפלא, גם את אבא שלך. אז למה היא סילקה אותך?". המנהל נאנח, "שלומי, אתה לא יכול לחיות כל הזמן את החיים של אחרים. אתה חייב לחיות את החיים שלך. תניח להם קצת". שלומי לוקח את המכתב, יוצא מהאוטו וחוצה את הגן המוזנח לכיוון ביתו. זה הוא רגע השחרור שלו מטבעת החנק המשפחתית.

יכול להיות שזה באמת מה שאימא של שלומי אמרה למנהל בבליינד-דייט שלהם. אבל יותר סביר שהמנהל שיקר עכשיו לשלומי, שהוא המציא את כל הסיפור על זה שרוחמה סיפרה לו כמה היא אוהבת את שלומי. אבל זה לא משנה. כי השקר הזה הוא אמת. זה נכון. רוחמה אוהבת את שלומי. והמנהל משקר כדי לשחרר את שלומי מהחסך הרגשי שהוא חש שהוא צריך למלא באהבת אימו החסרה לו. אבל היא לא חסרה. אימו אוהבת אותו. המנהל משחרר אותו מהצורך לזכות באהבתה, ושלומי יכול לשחרר עצמו מאימו, מלווה באהבתה.

תלך, תצטרף לפרטיזנים, תעלו להרים, תכבשו את טוקיו

שלומי מוצא את סבו יושב בחצר. רוחמה גירשה אותו מהבית בגלל שלדעתה יש לו כינים. שלומי נכנס הביתה, מוסר לה את המכתב, והולך לרחוץ את הסבא. רוחמה נכנסת למקלחת וצועקת על שלומי "אני לא הולכת לשום פגישה עם שום מנהל. אם הוא רוצה להעיף אותך

שישלח לי את שר החינוך לפה". אבל שלומי אומר לה, פוקד עליה, "את הולכת". וכשהיא שואלת "למה?", שלומי עונה לה בנחרצות ובתקיפות, "כי אני אומר לך ללכת".

הסבא שוכב במיטה בפיג'מה, אומר לשלומי, "מיסייה שלום, תסתלק מפה. קח את הכסף ששמרתי לך ותסתלק מפה". שלומי לא מבין, שואל "איזה כסף?", והסבא מפרט, "עבור כל ארוחה שעשית לי עשרים שקל. אמבטיה חמישה עשר שקלים. חפיפה עשרה שקלים. הכסף בתוך הספר שלך, ואל תדאג לי. גם אני הולך בקרוב. תלך, תצטרף לפרטיזנים, תעלו להרים, תכבשו את טוקיו לפני שיהיה מאוחר". ואז הסבא נרדם. שלומי מכסה אותו.

האהבה מנצחת

שלומי במטבח, מכין אוכל. הולך לחתוך שום מבחוץ. רואה את רונה בגינתה. לא אומר לה כלום. היא מביטה בו. הוא מביט בה חזרה, שותק, ונכנס פנימה. הוא מוזג ברנדי למחבת ומבעיר אותו סביב נתח הבשר שבתוכו. אבל גם שותה, והרבה, מהברנדי. הוא משתכר.

הוא מתדפק על דלתה של רונה. היא פותחת את הדלת. מביטה בו, הוא שותק. רונה שואלת אותו "שתית?". ואז שלומי אומר פתאום "אימא שלי צודקת". היא מכניסה אותו לביתה, משקה אותו במים, שואלת "במה בדיוק אימא שלך צודקת?" ושלומי אומר "את בוגדת". רונה אומרת לו "אני לא מבינה כלום", ושלומי אומר "מה יש להבין? את מרוקאית ואימא שלי צדקה". הוא קם ללכת, אבל רונה מתעקשת להבין. שלומי מספר לה מה הוא קרא ביומן של דורון. רונה אומרת שהכול לא נכון. שלומי שואל "אז למה הוא כתב ביומן שלו?", ורונה עונה לו "אני יודעת למה?! פנטזיונר. אידיוט. אני אשמה שהוא כותב את הפנטזיות שלו על הבגידות שלו במוטי? חבורת תינוקות. בגלל זה אתה לא מדבר איתי".

שלומי בהלם, רץ להקיא, חוזר, מתיישב על הרצפה, חולם, הוזה. הוא בתוך מלחמה שכל מי שהוא מכיר משתתף בה – הוא עצמו, המנהל, המורים, ההורים, אחותו וגיסו, תהילה, כולם שם. וכולם באים אליו בטענות, מסוג הטענות שהוא שומע מהם במציאות. הוא מתעורר. לבוש רק בתחתוניו במיטתה של רונה. מתחת למיטה מונחים מסודרים זוגות רבים של נעליים. רונה יושבת בצד, על הרצפה, ישנה. שלומי ממלמל לעצמו "אחכה לך כמו נעלייך", כאילו מבין עכשיו את מילותיו של אלתרמן. רונה מתעוררת, שואלת לשלומי. הוא בסדר. רוחץ פניו, לובש חולצתו. "אני עוזבת עוד מעט", רונה מספרת לו, "לחפיה. מצאתי דירה ועבודה, ואני מתחילה ללמוד עוד מעט. אני צריכה להתרחק"

מההורים שלי קצת. אתה רוצה להצטרף אלי? אני מחפשת שותף. גם לך לא יזיק להתרחק קצת מההורים שלך. והמיומנים של אח שלך". היא נוגעת בחולצתו, אומרת "החולצה שלך הפוכה". ומורידה לו אותה. גם הוא מוריד לה את החולצה. הם מתנשקים, מתחבקים, מתנשקים, נסחפים באהבתם.

בבית שלומי מוציא את היומן של דורון מהמגירה, וכותב שם באותיות גדולות - פנטזיונר.

משפחה חובקת וחונקת

שלומי באמצע, משני צידיו הוריו, יושבים בחדר המנהל, מחכים לו. האבא אומר "רוצים להעיף אותך? את כל בית הספר אני אשרוף להם". האימא מיד מגיבה "אל תדאג, אני אשרוף לפניך". שלומי אומר להם "תירגעו שניכם, אף אחד לא שורף כאן שום דבר". נכנס המנהל ומתיישב. רוחמה מופתעת לגלות שזה הוא, אחד הדייטים שלה. המנהל פותח ואומר על שלומי "זה שהוא מקסים אני לא צריך לספר לכם. אבל מעבר לזה לשלומי יש יכולות מיוחדות מאוד, שאנחנו לא השכלנו עד היום לעשות איתו את מה שהיינו צריכים לעשות. הרעיון הוא לתת לשלומי מה שמתאים ליכולות האלו שלו. יש איזה מקום בחיפה". רוחמה קוטעת אותו וקובעת "פנימייה". שלומי אומר לה "זה לא פנימייה, תקשיבי". אבל רוחמה לא מקשיבה לבנה, ומתריסה מול המנהל "מה אתה חושב, שעשו אותי באצבע? אתם רוצים להעיף אותי, אז המצאתם סיפור". המנהל מנסה להרגיע את הרוחות, "רגע אחד, גברת בר-דיין". אבל רוחמה ממשיכה ברוח הקרב שלה, "מה גברת בר דיין, מה? לא הייתה לך בעיה לקרוא לי רוחמה כשנפגשנו בבית קפה". רוברט לא מבין, "איזה בית קפה? אתם נפגשתם בבית קפה? הם נפגשו בבית קפה?". שלומי והמנהל שותקים, נבוכים. רוחמה ממשיכה במלחמתה במנהל, "אתה עושה לי דווקא? למה? כי לא נשארתי? מביא לי שוקולד, אחר כך מזמין אותי להנה, מורה אותי בסיפורי אלף לילה ולילה. זה לא עובד ככה, אדוני המנהל, תסחוט מישהו אחר. הבן שלי יקבל את מה שמגיע לו בלי פנימייה, אתה מבין?", והיא קמה, ואז מוסיפה, "וחוץ מזה השוקולד שלך היה מקולקל". רוברט עכשיו לגמרי מבולבל, לא מבין, "איזה שוקולד?", הוא תוהה. רוחמה כבר יוצאת, לא לפני שהיא אומרת לרוברט "קום, רוברט, אנחנו הולכים". רוברט שואל את המנהל "אתה נתת לה שוקולד?". המנהל שותק. גם רוברט ושלומי הולכים.

ההורים של שלומי - אם תרצו גם להרחיב ולהכליל, אז בני ובנות הדור השני להגירה המזרחית - עסוקים בעצמם, בסכסוכים ובמריבות בינם לבין עצמם, ואחוזים, למעשה אזוקים, בתחושות קיפוח עזות, צורבות, אולי צודקות, אבל מעוררות ומסרסות. והתוצאה היא לא שינוי, שאינו אפשרי, של העבר, אלא דווקא את המשך קיפוח ילדיהם שלהם, בני הדור השלישי, כשהם מטילים גם על גב הדור הזה את משא כעסם ומונעים מהם להניח את העבר הקשה מאחור, ולבנות לעצמם עתיד טוב יותר.

רוחמה צועדת עכשיו בכניסה לבית ואחריה שלומי ורוברט, שממשיך בשלו, "את נפגשת עם האיש הזה, רוחמה?". שלומי ורוחמה נכנסים. היא סוגרת את הדלת בפרצופו של רוברט. שלומי הולך לחדרו. דורון נכנס לחדר עם היומן שלו, כועס, שואל את שלומי, "אתה נגעת ביומן שלי? לפי הכתב המפגר זה אתה". שלומי עונה לו, כועס, צועק, "שלא תעיז לקרוא לי מפגר עוד פעם, חתיכת פנטזיונר סוטה". האימא מתערבת. דורון מתעצבן, יוצא. לבית נכנסת זיוה, מכריזה "אני גמרתי איתו. הוא פרסם תמונה שלנו. צילם אותנו עושים זהו, ושם את זה באינטרנט". רוחמה שולחת את שלומי להביא את הילדים מבחוץ. בחוץ עומדים האבא רוברט, הגיס ששי והתינוקות הבוכים בעגלתם. ששי לא מוכן לתת את

הילדים. בבית דורון אורז את חפציו לעזוב. שלומי חוזר למטבח ומודיע ש"ששי לא מוכן" לתת את הילדים. צלצול בדלת. רוחמה פותחת. רוברט וששי עומדים שם. רוברט שואל "אני רוצה לדעת, את יוצאת לבליינד-דייטים, כן?". רוחמה עונה לו "כן", ואז פונה לששי, "ואיך אפשר לעזור לך?". ששי מבקש את הבקבוקים לילדים. רוחמה סוגרת עליהם את הדלת. דורון עוזב, עם שני תיקים והגיטרה שלו, יוצא מהבית. שלומי יוצא החוצה עם הבקבוקים לילדים. בחוץ נמצאים עכשיו כל הגברים של המשפחה – האבא רוברט, האח דורון, הגיס ששי ושני התינוקות התאומים, אביר ואדיר, הבוכים. שלומי נותן את הבקבוקים לששי, אבל ששי לא יודע איך מאכילים תינוקות. הם כולם, כל הגברים, סמרטוטים עלובים, בכיינים, תינוקות. שלומי נכנס פנימה, אומר "הם בוכים". זיוה רוצה לצאת. רוחמה צועקת עליה שתישאר. שלומי צועק על אימו "די! מה את רוצה? פעם אחת תגידי מה את רוצה". היא עונה לו "גם אתה נהיית מרוקאי", והוא משיב לה "נכון. גם את. גם את מרוקאית. אימא שלך באה ממרוקו". ואז הוא מטיח בה "את פשוט נהנית להיות אומללה. ככה כולם סביבך כל הזמן. מתים מפחד. שלא תתחרפני". רוחמה נעלבת, אומרת לו "תלך". שלומי אומר לה "אני באמת הולך". היא שואלת "לאן?", ושלומי אומר "לבית ספר למפגרים בחיפה. אולי אחר כך אני אתחנת עם אישה מרוקאית, ויהיו לי עשרה ילדים מרוקאים, ולכולם אני אכניס לראש מהיום שהם נולדו שהם גאונים ואני אוהב אותם, אפילו אם הם לא", והוא הולך. רוחמה בוכה.

גם הדור השלישי, מראה לנו עכשיו זרחין, וגם שלומי גיבורו מבין זאת היטב, לוקה בדיוק באותו נגע "תורשתי" של הוריהם – עסוקים בעצמם, מסתכסכים, מתקרבנים, מתבכיינים, לא מסוגלים לראות מה קורה סביבם ובטח לא לדאוג לעתידם. ושלומי חש שהוא חייב לברוח משם, מהמשפחה החובקת והחונקת שלו, שכל עוד הוא שם, איתם, אין לו עתיד. הוא הולך, אם כך, לחדר שלו, אורז תיק, ותוך כדי כך מסביר לסבא שלו מה הוא עושה, "סבא, אני הולך. אני רק אדע מה קורה ואני אבוא לקחת אותך, שתהיה איתי. בינתיים תסתדר, נכון?". אבל הסבא לא עונה. הוא מת. ישוב בכיסאו, פניו אל החלון ואל השמיים.

במותו ציווה לנו סבא את החיים

בבית יושבים שבעה. גם האימא וגם האבא, שהסבא היה אביו, ביושבים. שלומי יושב על הרצפה מרוחק, מביט ביחסי הוריו אל מול המבקרים. גם זיוה וששי שם, כל אחד מהם ילד על ברכיו, נראים מאושרים. גם דורון והחבר שלו מוטי. הסבא מת, ופתאום הכול מסתדר. לילה. רק האימא והאבא ליד שולחן חדר האוכל. רוברט אומר "סליחה, רוחמה. נו, מתו תסלחי לי? ולמה אנחנו ככה? למה שלא נירגע? דורון בריא. הכול בסדר כבר". שלומי מאחורי הדלת יושב, מסתתר, מקשיב. רוחמה שואלת "למה עשית לי את זה רוברט?", שמשיב, איך לא, "זה לא אני. זה הוא, יימח שמו. תגידי לי עכשיו, אני חותך אותו, אני מוריד אותו לגמרי". רוחמה צוחקת, "זה לא יפה, רוברט. לא יפה לצחוק, אבא שלך מת". ורוברט אומר "אפילו לא נפרדתי ממנו כמו שצריך. ומה יהיה עם שלומי? היה כל כך קשור אליו". אבל רוחמה אומרת "יהיה בסדר, הוא חזק, שלומי. ראית איך הוא פתאום צמח לנו בזמן האחרון. לפעמים אני חושבת שהמזל שלנו הוא ששלומי כזה, שאפשר לסמוך עליו. איזה בן אדם משגע הוא יהיה כשהוא יגדל". ועל זה רוברט עונה "כמו אבא שלו". ובמפתיע רוחמה מסכימה איתו, "דווקא לא יזיק לו ללמוד ממך קצת, שיפתיע, שיעיז. שייצא קצת מהקליפה שלו ויראה איזה ילד מיוחד הוא. אנחנו צריכים לחזור למנהל הזה, רוברט, לך תדע, אולי הוא צודק וצריך לעשות משהו. יאללה, בוא נלך לישון, אבל

אתה ישן בסלון, רוברט. אתה באבל". אבל כשהם יוצאים הם נותנים יד זה לזו. זהו. הם התפייסו, השלימו. גם זה עם זו, וגם איתו, עם שלומי, עם מי שהוא ומה שהוא יכול להיות.

שלומי אורז את חפציו בתיק, בחדר בו נותר רק כיסא הגלגלים המיומם של סבו. בתוך הספר שלו "כוכבים בחוץ" הוא מוצא מעטפה שעליה כתוב, ואנחנו שומעים את קולו של הסב כאומר, "עבור מיסייה שלומי, אהוב ליבי", ובתוכה כסף, בדיוק כמו שהסבא הבטיח לו. רונה באה מהחצר, מציצה מהחלון. שלומי מעביר לה את התיק ויוצא אליה דרך החלון.

נראה כאילו הסבא החליט שזה הזמן הנכון שלו ללכת, למות, לשחרר את שלומי מהתלות בו, מהצורך לדאוג ולטפל בו, בעבר, ולאפשר לו ללכת לדרכו, בדרכו, לצאת דרך החלון, אל השמיים שנפתחו בפניו. כמוכן שבכך, במותו, הוא גם מאפשר לבנו רוברט ולכלתו רוחמה להיפגש, בשבעה, לדבר, לסלוח, להתפייס, לחזור לחיות יחד, לחזור לחיות. ובמובן המטאפורי, הפוליטי, החברתי, ברובד הזה, הסבא, זה שצעקו וצחקו עליו - המייצג בדמותו, מעבר למקרה הפרטי שלו, בפרשת חייו והגירתו לארץ, את הקיפוח והאפליה של המזרחים שהיו אז מנת חלקם שלו ושל בני דורו - משחרר במותו את בניו ונכדיו וניניו מן העבר הזה, הקשה, המשפיל, מן הנטל הנורא הזה, כאומר להם, די כבר, מספיק צעקו וצחקו עלי, ואתם אל תמשיכו בזה, מספיק עם זה, די, תשכחו ממני, תשכחו מזה, תתחילו לחיות.

שלומי בביתה של רונה. אופה עוגות לרוב ובתוך כך ומכתיב לרונה, שכותבת עבורו, את מכתב הפרידה מהוריו, ובו המשפט "עוד חוזר הניגון שזנחת לשווא והדרך עודנה נפקחת לאורך" מתוך השיר "עוד חוזר הניגון", שגם הוא מתוך "כוכבים בחוץ". הם מתנשקים.

בוקר. דורון ורוחמה נכנסים למטבח, על השולחן שלל עוגות ועוגיות כוכבים למיניהם. גם בבית ספר על שולחנה של תהילה עוגות כוכבים מרהיבה. שלומי נכנס עכשיו לחדר המנהל, לבוש פעם ראשונה במכנסים ארוכים, כי הוא כבר לא ילד, ובידו עוגת כוכבים. הוא מניח את העוגה על השולחן ואומר לו "אני יודע שאני חייב לך לזניה, אבל אני חושב שתיהנה מזה הרבה יותר". גם למורה בגין מחכה בחדר המורים עוגה. המנהל מחבק את שלומי. ואז שלומי אומר "אבל רק תדע שאני לא אגור שם. אני רק אלמד שם ואני אגור במקום אחר". המנהל שואל איפה, ושלומי עונה "עם אהובתי", מברך "בתיאבון", והולך.

והיפה כאן הוא ששלומי לא הולך במסלול שהתוו לו, או ליתר דיוק - שלא התוו לו, הוריו, אבל הוא גם לא הולך במסלול שהתווה לו אביו החלופי, אביהו, אלא בוחר ללכת בדרך שלו, לסלול בעצמו את מסלול חייו. וזוהי הרי כל תורת ההתבגרות על רגל אחת.

בחצר, בחיק פסל האדם החושב מגבס מתחילת הסרט, מוצאת רוחמה את המכתב שהשאיר שלומי להוריו. היא קוראת את המכתב, מחייכת, ומוסרת אותו לרוברט, שישר מגיב "מה זה השטויות האלה? על איזה בית ספר הוא מדבר? מי זאת רונה? אני הולך להביא אותו". אבל רוחמה אומרת "רוברט, תן לו". היא השתחררה, ולכן היא גם יכולה עכשיו לשחרר. שלומי ורונה חוזרים ונפגשים. רונה שואלת מה להגיד להוריו. "כלום. אני אתקשר אליהם כשאגיע לבית ספר למפגרים". הם צוחקים, מתנשקים. "אני אבוא מחר", היא אומרת, "אני רק אסדר מה שנשאר, ואני אבוא." "אני אחכה לך", הוא אומר ומוסיף, "כמו נעלייך". הם שוב מתנשקים. הוא עולה לאוטובוס. רונה מביטה מאחור. שלומי מגיע לשמשה האחורית של האוטובוס, מביט בעדה, והם מנפפים זה לזו לשלום. האוטובוס נוסע. סוף.